

Бурят УНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Советэй орган

20 (1959) | 1960 оной январин 24, воскресени | Сэн 20 мүнгэн

1959 ондо РСФСР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭЛТЫН ДҮНГҮҮД

Республикын арадай ажахые 1959 ондо хүгжөөх гүрэнэй түсэбэй дунд тухай РСФСР-эй Министруудай Советэй дэргэдэхи Централыа статистическэ управлениин дээсэл соо нигэжэ хэлэгдэнэ. Россин Федерациин ажаллад Коммунистическэ партиин хүтэлбэрээр малайнгаа ажахын бүхы халбаригуудыг үнгэрэн жэлдэ улам ехээр гүрөөн дэбжээгээ, долоон жэлэй рүүшын жэлэй зорилгонуудыг амалтатайгаар дүүргэе.

Промышленностиин хүдэлмэриин бүтээл продукци бүхы дээрнэ, мун дон шулаа олонхи зүйлнүүдыг бүтээл гаргаха жэлэйнгээ түсэбтэ болзорхоон урид — декабрин 25-нд дүүргэе. 1959—1965 онуудта РСФСР-эй арадай ажахые хүгжөөхөй декабрин тоонуудаар хараалагдаа. Жэл бүрнин ургалтын дунда орон хэмжээндэ орходоо промышленна үйлдбэри долоон жэлэй түрүүшын жэлдэ бүри түргэнөөр хүгжөө. Ажалдай бүтээс дээшлүүлхэ, продукциин өөрын үнэ химдаруулга даалгаринууд үлүүлэн дүүргэе.

Республикын зарим районуудта ашаар байбашы, һүүшын таян жэлэй турша соо жэл бүри дунда зэргээр абтаһанда орходоо ехэ оршоо тарьян РСФСР дотор бүхы зэргээр хуряжа абтаһан байна. КПСС-эй ЦК-гэй декабрин Пленуме архимээр угтахын түлөө хүдөө ажахын ажалшаддай дунда социалистическэ мүрсыөөнэй үргэнөөр дэлгэрэнэй ашаар гүрэндэ мяха, үндэсөө, нооно худалдаха жэлэй түсэб болзорхоо урид — октябрин 20 хүдээр дүүргэгдэнэ байна. Гүрэндэ мяха худалдаха уялга амжалтатайгаар дүүргэгдэд, һу болон бусад продуктуудыг худалдаха түсэб үлүүлэн дүүргэгдэе. Малай тоо толгой олон болоо, ашаг шэмэн дээшлээ.

Промышленна болон хүдөө ажахын үйлдбэрин дээшлэнэй ашаар хүн зоний байдал улам хайжарһан байна.

Үнгэрэн жэлдэ арадай ажахын түсэбтэ халбаринуудай амараар хүгжээн тухай ЦСВ-гэй мэдээсэл соо саашаадаа хэлэгдэнэ.

Промышленна продукци бүтээлгэ түсэбэй ёһоор 7 процентээр нэмээр хараалагдаһан аад, үнгэрэгшэ жэлдэ 11 процентээр нэмэе. Үйлдбэрин хэрэгсэлнүүдыг бүтээлгэ 12 шахуу процентээр, арадай хэрэгсэлэй эд бараа — 10 процентээр нэмээн байна.

Арадай ажахын советүүдэй промышленности, 1958 онойхидо орходоо, 11,4 процентээр ехэ продукци гаргажа, продукци бүхы дээрнэ гаргаха жэлэйнгээ түсэбтэ 104 процент дүүргэе, тинхэдэ бүхы совнархозууд түсэбөө үлүүлэн дүүргэе.

Ногагай Советүүдэй мэдэлэй промышленности, 1958 онойхидо орходоо, 9 процентээр ехэ продукци гаргаа. Продукци бүхы дээрнэ гаргаха түсэб 104 процент дүүргэгдэе.

1958 онойхидо орходоо, 1959 ондо 1 миллион тонноор ехэ шэрэм, 2,5 миллион тонноор ехэ булад хайлуулагдаа, 2 миллион тонноор ехэ хара металллар хэлэгдэнэ прокат, 280 мянган тонноор ехэ булад сорго, 746 мянган тонноор ехэ түмэрэй руда абтаа. Арадай хэрэгсэлэй эд бараа гаргаха, тэр тоодо пумаажан, ноохон, лэн будуудыг нэхэхэ, трикотаж гадар, дотор хубсаһа, арһан гутал өсхө, оёдолдой машинануудыг, мотоциклуудыг, пылесосуудыг бүтээхэ, мяха, малай тоно абаха түсэбүүд үлүүлэн дүүргэгдэе.

РСФСР-эй арадай ажахын бүхы халбаринуудыг техникын талаар нарижуулан хайжаруулха хэрэгтэ үнгэрэгшэ жэлдэ ехэ юумэ хөгдэе. Россин Федерациин колхоз, совхозууд 1959 ондо 1 миллион шахуу гектар шэнэ газар ашагдла. Энэ газар хүдөө ажахыда урда тээн хэрэгсэлдэггүй байһан юм.

Политическэ, научна эрдэм дэлгэрүүлхэ РСФСР-эй бүлгэмэй правлениин пленум

Политическэ, научна эрдэм дэлгэрүүлхэ РСФСР-эй бүлгэмэй правлениин хоёрдох пленум январин 22-то нэгдэе. КПСС-эй ЦК-гэй декабрин Пленумэй шийдхэбэринүүдэй үндэһөөр хүдөө ажахын эрдэм ухаа бүри үргэнөөр тайлбариндаг болохо тухай асуудалыг пленум хаража үзөө.

Хабарай тарилгын түсэб үлүүлэн дүүргэгдэе, хүдөө ажахын ургамалнуудай, илангаяа кукурузын тарилга үргэдхэгдэнэ байна.

1959 ондо РСФСР-эй хүдөө ажахын бүхы ургамалай тарилгын талмай 115 миллион гектар болоно байна. Энэнь 1953 онойхидо орходоо 17,9 миллион гектараар ехэ.

РСФСР дотор бүхы дээрээ 4,2 миллиард пүүд орооно тарьян хуряжа абтаа, энэнь 1954—1958 онуудта жэл бүри дунда зэргээр хуряжа абтаһанда орходоо 233 миллион пүүдээр ехэ.

Колхоз, совхозууд 1 миллиард 643 миллион пүүд гү, али шэнэ, боро газар элдүрүлхын урда тэхиңд орходоо нэгэ хахад дахин ехэ орооно тарья гүрэндэ худалдаа.

1954—1958 онуудта жэл бүри дунда зэргээр абтаһанда орходоо 4,7 миллион тонноор ехэ сахарай свёкло 1959 ондо бүхыдөө абтаһан байна.

Нёдондо жэлдэ колхоз, совхозуудта 102 мянган гектар талмай дээрэ шэнэ сяд, үрэ жэмэстэ модонууд болон виноградинууд таригдаа.

Республика дотор мал ажалай продукци юрэнхы дээрээ нимэ хэмжэтэйгээр абтаа: нёдондонойхидо орходоо 15 процентээр ехэ гү, али 4,5 миллион тонно годод мяхан, үнгэрэгшэ жэлэйхидэ 5 процентээр ехэ гү, али 34,7 миллион тонно һуи, урда жэлэйхидэ орходоо 10 процентээр олон гү, али 14 миллион монсогор үндээн, 1958 онойхидо 11 үлүүтэй процентээр ехэ гү, али 178 мянган тонно ноохон абтаа.

Нефть, нефть продукт, руда, хара металл, тарья шэрэхэ түсэбөө түмэр металлд 1959 ондо дүүргээн, үлүүлэн дүүргээн байна. Шулуу нүүрһэ шэрэхэ түсэб дүүргэгдэггүй.

РСФСР-эй Гол мүрэнэй флордой министерство аша шэрэлгын түсэбтэ 103 процент дүүргэе. Автомобильна транспорт арадай ажахын ехэ удхашанартай ашаа, 1958 онойхидо орходоо 27 процент ехээр шэрэе. Агаарай зам пассажирнуудыг шэрэхэ түсэбөө 108 процент дүүргэе. 1959 ондо 15 телевизионно центр, телевизионно ретрансляционно станцинууд ашагдалгада үтөө. Москвагай телевидениин программые 13 область дамжуулан абадаг болоо.

РСФСР-эй гүрэнэй болон кооперативна органиациинууд (колхозуудгүйгөөр) 1959 ондо капиталына барилгада 179 миллиард түхэриг һомолоо. Энэнь 1958 онойхидо орходоо 11 процентээр ехэ юм. Капиталына хүдэлмэридэ колхозууд ехэ мүнгэ зөөри һомолно.

РСФСР-эй арадай ажахыда хүдэлдэг хүдэлмэришэд болон алба хаагшад жэлэй дунда зэргын тоо 36 миллион хүн болоһон байха юм.

РСФСР-эй национальна доход 1958 онойхидо 7,5 процентээр нэмэе.

РСФСР-эй хүн зон үнгэрэгшэ жэлдэ гүрэнэй гэдхэмжэ, хүнгэлэт болгожо 146 миллиард түхэриг, тэрэ тоодо 44 миллиард түхэригэй пенсн абтаһан байна. Түлөөһөнүүд, хүнгэлэтнүүд хамта дээрээ 1958 онойхидо орходоо 10 миллиард түхэригөөр ехэ болоһон байна.

Гүрэнэй зөөрөөр, хүн зоний гүрэнһөө урьһаламжа абтаһан, мун өһэндэ зөөрөөр городууд болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудта хамта дээрээ 51 миллион дүрбөлжөн метр талмайтай гүрэнүүд гү, али 1 миллион 400 мянган байра баригдһан байна. Тэрэһинээ гадна колхозинууд, түдөөгэй интеллигенци 400 мянга гаран байра барья.

РСФСР-эй арадай ажахые 1959 ондо хүгжөөхө гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын дүнгүүд хадаа социалистическэ экономикынгоо бүхы халбаринуудыг саашадан хүгжөөлгэдэ республикын ажалшаддай ехэ илалта туйлажа, РСФСР-эй арадай ажахые хүгжөөхө долоон жэлэй түсэбтэ болзорхоон урид дүүргэхэ найдамай үндэһэ һуури табиньһөө гэршээн харуула.

(ТАСС).

Бүлгэмэй правлениин президиумэй, Алтайн, Ставрополин, Рязанин отделенинүүдэй, Чувашин АССР-эй отделенин правленинүүдэй элидхэлнүүдыг пленумдэ хабаадагшад шагнаа.

Элидхэлнүүд тушаа үгэ хэлэлгэ эхилһэн байна.

(ТАСС).

КПСС-эй ЦК-гэй декабрин Пленумэй шийдхэбэринүүд ажалай шэнэ амжалтада урйална

Долоон жэлэй түсэбтэ табан жэлдэ дүүргэхэбди

Бидэнэр, Мухаршэбэрэй аймагай колхозникууд, совхозой хүдэлмэришэд, РТС болон хүдөө ажахын мэргэжэлтэд КПСС-эй ЦК-гэй декабрин Пленумэй тогтоолыг халуунаар дэмжээд, өһэндэ дөнгөө арга боломжонуудыг тооложо үзэхэдөө, мал ажалай продуктуудыг дээшлүүлхэ долоон жэлэйнгээ түсэбтэ 1963 ондо дүүргэхэ гэнэн уялга абанабди.

1959 ондо мал ажалай продуктуудыг абаха, малайнгаа тоо толгой олошоруулха талаар бин байһан арга боломжонуудаа хүсэд хэрэглэгүйбди гэжэ бидэнэр һайса ойлгонобди. Социалистическэ мүрсыөө һулаар эмхидхэнэймнай боложо, мал ажалай продуктуудыг абаха талаар хараалһан хэдэн уялгануудай дүүргэгдэггүй. Нёдондонойгоо дутагдалнуудыг хараадаа абаад, КПСС-эй ЦК-гэй декабрин Пленумэй тогтоолыг бодо доо дээрнэ бөлүүлхын тула долоон жэлэй хоёрдох жэлдэ дээшлүүлэгдэнэ социалистическэ уялгануудыг абабди.

1960 ондо нёдондонойхидо орходоо 1,6 дахин ехэ гэхэ гү, али хамта 37200 центнер мяха гүрэндөө худалдахабди. Энэ жэлэй 1-дэхи, 2-дохи кварталнууд соо гүрэндэ мяха худалдаха хошод кварталтай түсэб дүүргэхэбди.

Аймагай колхоз, совхозуудта 42310 центнер гү, али 1959 онойхидо орходоо колхозуудта—1,7 дахин, совхозуудта—1,5-һаа үлүү дахин ехэ мяхан абтаха байна.

«Искра», Сталиний нэрэмжэтэ колхозууд нёдондонойхидо орходоо 2,2 дахин, «Победа», «Коммунизм» колхозууд—1,7 дахин ехэ

1960 ондо Мухаршэбэрэй аймагай колхозникууд, совхозуудай хүдэлмэришэд, РТС-эй болон хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй абаһан социалистическэ уялгануудһаа.

Мяха гүрэндөө худалдаха гэнэн уялгануудыг абаа.

Эрхим түрүү үхэршэд болон гахайшадайнгаа дүй дүршэлыг хаа хаанагүй нэбтэрүүлжэ, эбэртэ бодо мал, гахайнуудыг шахаха, түлжүүлхэ, бэлшээн таргалуулха хүдэлмэришүүдыг үргэнөөр эмхидхэхэбди. Мал шахаха, түлжүүлхэ тусхай гүүртнүүдыг колхоз, совхоз бүхэндэ эмхидхэжэ, түрэнөөр 6 һара болоогүй тугалнуудай түс бүрнин шэгнүүрыг сүүдхэдэ: үбэлдэ 700 граммаар, зундаа 800—900 граммаар; эбэртэ бодо мал—үбэлдэ 600—700 граммаар, зундаа 800—900 граммаар; шахамал гахайнуудыг—үбэлдэ 400—500 граммаар, зундаа 600—700 граммаар нэмээжэ байхабди.

1960 ондо аймагай колхоз, совхозууд 5300 бодо мал, 15 мянган гахай, 21 мянган хони шахаха гүрэндөө худалдаха. Эбэртэ бодо малай түс бүрнин шэгнүүрыг дунда зэргээр 310 килограмм, гахайнуудыг—80 килограмм, хонидыг—45 килограмм болгоод гүрэндэ худалдахабди. Тинхэдэ 53 мянган шубуун томо болгодоод, гүрэндэ худалдагдаха юм.

Энэ жэлэй туршала «Искра» колхозой гүшүүд 2 мянган, «Прибайкалец» колхоз—1700, «Коммунизм»—1400, «Победа»—1300 гахай шахаха гэнэн уялгануудыг абаа.

Эдлүүрин газарай 100 гектар бүридэ адуу малай, илангаяа үнээдэй хүртэсыг олошоруулхын тула бидэнэр шангаар тэмсэхэбди. Энэ зорилгомнай ойрын жэлнүүдтэ бөлдүүлгэдэ ээргэтэй. Байгша ондо колхоз, совхозуудай үнээдэйн тоо 6 мянгада хүргэгдэхэ гү, али 15 процентээр олошоруулгдаха гэш.

1961 оной январин 1-дэ колхоз, совхозууднай 18610 бодо малтай, 6150 гахайтай болоод байха юм. Хонидойгоо тоо толгойе 20 процентээр олошоруулжа, энэ жэлэй эсэгсэ хамта 143200 хонитой болоод байхабди. Тинхэдэ энэ жэл 81300 шубуутай, тэрэ тоодо 20 мянган уһанай шубуутай болохобди.

1960 ондо Суулгын совхоз 1800 литр, «Эрдэм»—2200 литр һу үнээн бүриһөө һаахаар шийдхэнхэй. Һу һаалгыг бүхыдэ 88 мянга 100 центнертэ хүргэхэ гү, али 1959 онойхидо орходоо колхозуудта—1,5 дахин, совхозуудта—41 процентээр дээшлүүлэхэбди.

Колхозуудтай 40500 центнер гэхэ гү, али 1959 онойхидо орходоо 1,5 дахин ехэ һу гүрэндөө худалдаха. Совхозууд 34600 центнер гэхэ гү, али нёдондонойхидо орходоо 1,3 дахин ехэ һу гүрэндөө худалдаха юм.

Нооно хайшалалга 1,5 дахин дээшлүүлэгдэхэ, бүхыдөө 3910 центнертэ хүргэгдэхэ. Хонин бүриһөө дунда зэргээр 3,2 килограмм нооно хайшалагдаха байна.

1960 ондо тахьяа бүхэнһөө 80 үндэс абажа, бүхыдэнь 1,5 миллион болгохобди. Тингэжэ 1 миллион 200 мянган үндэг гүрэндөө худалдахабди.

Малайнгаа үүлтэрыг хайжаруулха хэрэгтэ горьтой анхарал хандуулжа, байгша ондо бүхы ехэ хонидоо, үнээдэе искусственна аргаар үржүүлхэ хүдэлмэри нэбтэрүүлэхэбди.

100 эхэ мал бүриһөө 110 хурьга, 90 тугал, год эхэ гахайһаа 27 поршоонхо абажа, бүрүн бүтэнөөр түлжүүлэхэбди.

Гэхын хажуугаар аймагаймнай колхоз, совхозуудай түрүүшүүд һу, мяха, нооно болон хүдөө ажахын бусад продуктуудыг дээшлүүлхын тула ехэ уялгануудыг абанхай.

Малаа тэжээлээр хүсэд ханганһын тула тарилгынгаа талмайг үргэдхэжэ, тэжээлэй ургамалнуудай, илангаяа кукурузын ургасыг горьтойгоор дээшлүүлэхэбди. 1960 ондо аймагтамнай 2550 гектар газарта кукуруза таригдаха юм. Кукуруза ургуулха оньхожоруулагдаһан звенонуудыг колхоз, совхоз бүхэндэ амхидхэжэ, гектар бүриһөө 300 центнерһээ доошо бэшэ эшэ набша хуряахабди. Энэмнай хамта 76500 тонно гэхэ гү, али үнээн бүридэ 12—13 тонно силос дараха арга олгоно. Тинхэдэ гектар бүриһөө 12 центнер үбэн, 25 центнер зёлёно хуряагдаха.

Колхоз, совхоз бүхэндэ тарьян ажалай культурыг хайжаруулха, хүдөө ажахын хүдэлмэришүүдыг наринаар дүүргэхэ, ногагай үтэгжүүлгэ элбэгжүүлжэ, зүбөөр хэрэглэхэ, иматгал сортой үршөөр тарилга хэдэг болохо зорилгонуудыг зоримгойгоор бөлүүлхын түлөө шангаар тэмсэхэ, бүхы ургамалнуудай ургасыг горьтойгоор дээшлүүлэхэбди. 1960 ондо гектар бүриһөө 15 центнер орооно тарья,

100 центнер хартаабха, 120 центнер овощ, 110 центнер свёкло хуряахабди. Энэ зорилго бөлүүлхын тула хабарай тарилгын болотор тарьялан, сабшалан дээрээ 120 мянган тонно наг шэбхэ, тэрэ тоодо свёкло болон кукурузын поли дээрэ 80 мянган тонно хуушан шэбхэ гаргахабди, 300 тонно минеральна үтэгжүүлгэ, 2700 центнер үнэһэ, 2100 центнер шубуунай аргал нэмэлтэ тэжээл болгон, газар дээгүүрээ тараахабди.

Аймагайнгаа колхоз, совхозуудыг электрификацила хүдэлмэригээр 1960 ондо сүм дүүргэхэбди. Энэнтэй хамта мал ажалай болон тарьян ажалай хүндэ хүдэлмэришүүд үргэнөөр оньхожоруулагдаха байна.

Ажалдаа түрүү дүй дүршэл үргэнөөр нэбтэрүүлхын, хүдөө ажахын хүдэлмэришүүдыг оньхожоруулхын, ажалайнгаа бүтээсыг дээшлүүлжэ, үйлдбэрилгэдэг продукциин өөрын үнэ сэнгыг химдаруулхын турын шангаар тэмсэхэбди. Гахайшан нүхэр Чижын жэшээгээр шахамал гахайнуудаа таһалгагүй, уужам байрада байлгахы, ороной суута хонишон нүхэр Малашенкын жэшээгээр хонидыг олоор хэнээлүүлхэ түрүү аргануудыг үргэнөөр нэбтэрүүлэхэбди. Аймагай колхозуудта абтадаг үхэрэй мяханай центнер бүхэнэй өөрын үнэ сэнгыг 40 процентээр, хонийой—25 процентээр, гахайг—60 процентээр, ноононой—1,5 дахин, һуһэй—50 процентээр, үндэгэнэй—2 дахин химдаруулхабди.

1960 ондо колхозникуудай ажалын түлөөһыг мүнөөгүр үгэдэг гуримтай болохобди, мун энэ хэрэгтэ саашанһы хайжаруулхын тула саг үргэлжэ оролдохобди.

Аймагай колхоз, совхозуудта энэ жэл культурно-ажайуудалай болон байрын гэрнүүд олоор баригдаха. Тусхайлан хэлэбэл, гурбан һуругуули, 2 больница, фельдшерско-акушерскэ 4 пункт, на райлалгын 3 гэр, хибүүдэй 14 ясли; сад; 7 клуб; Культурын байшан малшадта болон механизаторнуудта 14 культбаза, 7 улаан булан, 14 магазин, нитын 13 бани, колхозникуудай, хүдэлмэришэдэй, мун алба хаагшадай һууха 200 гэр баригдаха юм. Хараа-

лагдаһан барилгануудаа бултгэнь баржа дүүргэхын тула шэнээр эмхидхэгдэнэ колхоз хоорондын барилгын эмхи зургаануудыг саг үргэжэ бэхжүүлхэ, һуури газарнуудыг болбосон тү-

хэлтэй болгохо хүдэлмэриг үргэлжүүлэхэбди, хүдөө тосхондо санитарна культура дээшлүүлэхэбди.

1960 ондо туйлахаар абаһан уялгануудайнгаа ехэһы, харюу салгатайһы байһынь бидэнэр һайса ойлгонобди. Урдынхидаа орходоо бүри шангаар ажаллажа, һу, мяха, нооно болон хүдөө ажахын бусад продуктуудыг элбэгээр абахын тула арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэжэ, манай орондо коммунизм багтуулха бүгэдэ арадай тэмсэлдэ өһэндэ хубитыг нэрэтэй түрэтэйгөөр оруулха байһанаа һайса мэдэрнэбди. Манай хүршэ Бичурын аймагай ажалшадтай дэлгэрүүлһэн социалистическэ мүрсысөөгөө долоон жэлэй хоёрдох жэлдэ бүри хүсэтэйгөөр үргэлжүүлэхэбди.

Аймагай колхозникуудай, совхозой хүдэлмэришэдэй болон хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй хамтын суглаан дээрэ энэ уялга баталан абтаа.

МЕХАНИЗАТОРНОУД ШЭНЭ УЯЛГА АБАНА

— Машина, техникэе ноябрийн 25-һаа заһабарилжа эхилээд, шэнэ жэл гатарат 12 трактор заһабарилжа гэнэн уялга абаад, сэхынь хэлэхэдэ, тэрэнэ, дүүргэгүй байшообди. Январин 1-һээ хойшо шангаар ажаллаад байхадаа, «ДТ-54» маркын гурбан трактор заһабарилжа, бэлэн болгообди. Тинхэдэ мүнөө үшөө 4 трактор гараж соомнай залалагдаад, угаагдажа, муудлаһан, элэһэн деталь, частынуудыг нэлгэгдэжэ, заһабарилгадаха байна,—гэжэ мастерскойе дааша залуу инженер-механик Николай Баяров хөөрэнэ.

КПСС-эй ЦК-гэй декабрин (1959 он) Пленумэй материалнуудай гүнзэггөөр танилсаад, эндыг механизаторнууд трактор, машинануудаа февральн 23-да, комбайнуудаа майн 1 хүртээр заһабарилжа, бэлэн болгохо гэнэн социалистическэ уялга абаад, мүнөө графикайнгаа ёһоор бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха байна.

Мастерской соо арба гаран механизаторнууд ажаллана. Эдэнэр хүдэлмэрингөө сагыг, заһабарилгын түрүү арга зүбөөр хэрэглэн, ажалайнгаа бүтээсыг эрид дээшлүүлхын түлөө шангаар тэмсэе. Механизаторнуудай хоорондо дэлгэрэн социалистическэ мүрсысөөндэ электрогазнууршан Иван Старостенко, токар Иннокентий Уваров, түмэршэ дархашуул И. Пономарев, Т. Семенов, тракторист М. Цыдыпов гэгшэд шалгаржа; үдэр бүрингөө даалгариныг холо үлүүлэн дүүргэнэ.

Машина, ээбсгүүдыг заһабарилжа талаар нимэ ехэ арга боломжотой механизаторнуудай абаһан уялгада дүүргэхэ байһанын найдамай. Тингэжэ партиин ЦК-гэй декабрин Пленумэй тогтоолоор урмашан зоригжон Игэтын сомоний «Дружба» колхозой механизаторнууд хэлэһэн үгэдөө хүрэхэл байха.

Д. Доржиев.

Оройноого суута гахайшан нүхэр Чижын жэшээгээр Мухаршэбэрэй Лениной парамажэтэ колхозой залуу гахайшан Х. М. Варфоломеева энэ жэлдэ гол эхэ гахай бүриһөө 28 поршоонхо абахаар зоригжоо. Зураг дээрэ: нүхэр Варфоломеева.

Иволгын „Улаан Оронго“ колхозой гэшүүдэй 1960 ондо абаһан социалистическэ уялга

КПСС-эй ЦК-гэй декабрин Пленумэй шийдхэбэринүүдыг нэгэн дуугаар хайшажа, өһэндэнь арга боломжонуудыг һайса тооложо үзөөд, 1960 ондо—долоон жэлэй хоёрдох жэлдэ ажалдаа шэнэ амжалта туйлахаар шийдхэбэбди.

Ингэжэ нёдондонойхидо нэгэ хахад дахин ехэ гэхэ гү, али хамта 3800 центнер мяхан абтаха. Тэрэ тоодо гахайн мяхан таба дахин ехээр абтаха байна.

1959 онойхидо сасуулхада үнээн бүриһөө дунда зэргээр 462 литр һу ехээр һаагдаха. Энэ жэлэй эсэстэ колхоз доторнай бүхыдөө 900 мянган литр һу һаагдаха болоно. Харин үүлтэрыг үнээдэй ферман һаа-лишад мүнөө жэл үнээн бүхэнһөө 2400 литр һу һаахаар шийдэбэ. Дүршэлтэй бэрхэ һаалһанд нүхэд Жамсаранова, Лубсанова гэгшэд түс бүриһөө 3500, Жамбалова—2500 литр һу һааха уялга абанхай.

Хонин бүриһөө 3,5 килограмм нооно хайшалагдаха гэхэ гү, али хамтада 430 центнер ноохон абтаха. 1960 ондо нитын малай тоо толгой олошоруулагдаха байна. Эбэртэ бодо малай тоо 2000, тэрэ тоодо үнээдэй—650, хонидой—14500, тэрэ тоодо эхэ хонидой тоо 6500 толгой хүрэтэр олошоруулагдахаар шийдэгдэе. Мун гахайн тоо 206, тэрэ тоодо эхэ гахай 40 толгой болгодох.

Энэ жэлдэ зуун эхэ малай түс бүриһөө 95 тугал, 100 хурьга, эхэ

гахай бүриһөө 16 поршоонхо абтаха байна.

Мүнөө жэл ажалдаа агротехникын түрүү аргануудыг үргэнөөр хэрэглэн, орооһото ургамалнуудай гектар бүриһөө 12 центнер, хартаабхын—120, овощин—150, корнеллодуудай—200, кукурузын—300, сабшалангай—10 центнер ургаса абтаха юм.

Үндэр ургаса ургуулжа абахын тула Баруун Оронгодо зуун гектар газарта тошон халагдаха. Гадна 200 гектарта саян тогтодогдохо, тарьялан, сабшалан дээрэ 6500 тонно наг шэбхэ, тэрэнэй 3200 тонны кукурузын, 600 тонны овощ тариха газарта гаргагдаха. Тинхэдэ 200 центнер тахягай аргал, 150 центнер үнэһэн бэлдэгдэхэ. 120 тонно элбэ минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэгдэхэ. Агротехническэ эрхим болзортэ 2 мянган гектар газарта пар хахалагдаха байна.

1960 ондо колхоздо хонийной 2 байра, Культура гэжэ газарта, Зүүн Оронгодо бани баригдахаар хараалагдаа. Энэ оной нэгдэхки кварталда хүүгэдэй ясли, Оронго гол дээрэ хүүргэ баржа дүүргэгдэхэ. Культура, Нарса Толгой гэжэ газарта байрла

Бүхы хүн түрэлтэнэй баяртайгаар угтахан хуули

ХҮНДЭТЭЙГӨӨР УГТАХАБДИ ХУБҮҮДЭЭ

Буу зэбсэгүүдэ бүхы дээрэн, бүгэдэ нийтээрээ хуряаха гэһэн манай Советскэ правительствын дурадхал уяга хайшаалтай. Совет арадай эб эетэй, амгалан тайбан ажаһуухы хүсэдэг байһынь энэ дурадхал элээр гэршэлэн харуулна. Зэбсэгтэ Хүсүнүдэй тоо дахинаа ехээр хороохо гэһэн СССР-эй Верховно Советэй шийдхэбэрин үндэһөөр сэрэгэй албанаа олон хубүүднэй табигдажа, колхоз, совхоз бүхэндөө бусаад, маанай хамта хүдөө ажахыгаа хүжөөлсөхэ, һу, мяха ехээр абаха; гүрэндэ худалдаха хэрэгтэмнэй туналхань лабтай. Албанһаа бусажа ерэн хубүүдэ хүндэтэйгөөр угтахаар хүлээжэ байнабди гэжэ Кяхтын Погранична совхозой дүрбэдэхи фермын хүдэлмэрилэгшэд мэдүүлэ.

СССР-эй Верховно Советэй гаргаһан Хуулида харюу болгон, энэ фермынхид мүнөө жэлдэ шэнэ амжалта туйлахаар зоригжоной. Наалшан Мария Данзанова 1959 ондо үнээн бүриһөө 1648 литр һу наахан аад, 1960 ондо 2100 литр һу нааха уялга абаа. Цырендүлүма Гармаева үнээн бүриһөө 2300 литр һу наахаб гэжэ. Хоншошны ехэ уялганууды абажал байна.

Д. Цыдыпов.

БАЯР ДЭЭРЭ БАЯР ТҮРҮҮЛБЭ

Сэрэгэй албанһаа үнгэрэгшэ зун нотагаа бусажа ерэн Аюр Дмитриев түрэл колхоздоо ажаллажа, нийтин зөөрине элбэгжүүлсэжэ байнхай.

Москва хотодо хаяхан боложо дүүрэн СССР-эй Верховно Советэй IV сессин гаргаһан Хуули үнэн зүрхэнһөө хайшаажа уншааб, — гэжэ нүхэр Дмитриев хөөрэнэ.

Нүхэр Дмитриев «Коммунизм» (Аха) колхозой 266 эхэ хони адуулжа байна. Мүнөө хонидын түрэгжэ, Аюр туха сүлөөгүйхэн ажаллажа байдаг. Сессини шийдхэбэриндэ харюу болгон Аюр Дмитриев адуулжа байһан хонидоо гарза хорлогүйгөөр түлжүүлжэ, 100-һаа 100 хурьга абаха гэһэн шэнэ уялга абаа.

Аймагай колхозуудаар агитаторнууд ойлгуудамжын эхээн хүдэлмэри абуулна. «Улаан малшан» колхозой агитаторнууд С. Дмитриев, Ж. Замбалов болон бусад гүүртэ, отарануудаар ябажа, сессини материалтай үргэн нийтэ арад зоноо танилсуулна.

Ж. Пурбуев.

Хара сагаан хоёрые хахалан харуулан жэшэ

(Италиин «Унита» газетэдэ гаргашын зураг «Известия» газетэнээ абтаба).

Дээрэ толилогдон тоо, баримтануудһаа олон юумэн харгана. Нэгдэхээр, ехэ хүсэтэй гэгдэдэг дүрбэн гүрэнэй—СССР, США, Англи ба Франциин—сэрэгэй гаргашанууды алишы таларын абаад үзэбэл, Советскэ Союзайн хамарһаа бага байна шуу. Энэнь ямар удхатайб гэхэдэ, сэрэгэйгээр гаргашы, армингаа тоо манай Совет ороной жэлдэ жэлдэ хороожо байхада, баруун гүрэнүүд бүри ехэ болгоно. Сэрэгэй

гаргашын нэмэхэ тума монополистууд амандаа багтаашагүй ехэ ашаг олзо оруулан баяжадаг, харин жиһирэй ажалша хүнүүднэй туража үхэхын туйлда хүрэтэрөө үгыржэ, ядаржа байнаар. Капиталистическэ оронуудай бюджетэй мүнгэн гол түлбэртөө ажалша зоной хүзүүн дээрэ буудга олон янзын алба татабаринаа суглардаг. Тэндэхи баяд, ноёд тинмэ татабарин түлбэридэ хабаадахагүйһөө гадна, улад зонһоо

ороһон мүнгэ зөөрине элдэб аргаар үбэршлэн заллидаг байха юм. Тинмэ хадаа хара зоной халуун зөөри баяшуулай хармаанда ороно шуу.

Советскэ Союзда ташаа ондоо байдагынь элитэ. Манай бюджетэй ехэнхи хубинь социалистическэ үйлдэбэрин олзо дохондоо ородог.

Манай Совет орон сэрэгшэдэйгээ тоо жэл бүри үсөөрүүлжэ, гаргашынь хороохын хажуугаар хэнһээшэ хүсэтэй боложо байнхай. Юумэ бүхэн тооһоо бэшэ, харин шанарһаа болодогынь мэдээжэ. «Багашы һаа, шанар хайнтайгээр дээрэ» гэжэ Владимир Ильичын заһаниннь яһан эсэн бэ! Америкын ракетэ, спутнигуудай уһа руу унажал байхада, харин манай хэмэл элд, эди шэдитэ ракетэнүүд огторгойн хайхан дангын урдуур, хойгуурь тойрон нийдэхээр үнинь. Гурбадахи хэмэл оломнай захажуу замбуулиной аглаг соогуур хэдүдэхэ һарааа дүлин зураглана гэһээб! Бүри һаяын, уржалдэрэй баримта абаад үзэл. Түбинүүд хоорондо нийдэхэ ракетэнүүдэй-мнэй нэгэн туршажа табигдаад, 12 мянга үлүүтэй километрын газарта хахадхан час соо дабыжа, Номгон даһэй дээрэ, уридшалан хараалһан сагаалсаа оножо бууба!

Манда даһин сэрэг хэрэггүй. Бидээр амгалан тайбан ажаһуухы, коммунизм байгуулхы хүсэнэбди. Зүгөөр хэн нэгэнэй манай орондо добтолхоор забдаа гэһээшэ һаань, амьень татаха, амта үзүүлжэ хүсэн бидэндэ бии байха! гэжэ совет арад омог доруунаар мэдүүлнэ.

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

МОСКВАГАЙ ОБЛАСТИН ПРОМЫШЛЕННОСТИН, ТРАНСПОРТН ЭДЭБХИТЭЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ СУГЛААН

Москвагай областин промышленностин, транспортн эдэбхитэй хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан Союзуудай байшангай Колонно зал соо хаяхан болобо. Промышленностин, транспортн предприятинуудай 1959 ондо хэһэн хүдэлмэрин дүнгүүд, 1960 ондо тэдэний дүүргэхэ зорилгонууд тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэ.

Мособлсовнархозой түрүүлэгшэ К. И. Брехов, Мособлгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлоно К. Г. Пушкин гэгшэд элидхэлүүдэ хээ. Москва шадарай промышленностин хүдэлмэрилэгшэд 1959 ондо продукция бүхы дээрэн үйлдэбэрилхэ, мүн олонхи шухала зүйл гаргаха түсэбөө декабриин 16-да дүүргэһэн байгаа. Хэдэн зуун миллион түхэригэй продукция түсэбһөө гадуур бүтээгдэһэн байха юм.

1960 оной социалистическэ уялганууды эдэбхитэдэй суглаан нэгэн дуугаар баталан абаа. Продукци бүхы дээрэн, мүн олонхи шухала шухала зүйлүүдэ бүтээжэ гаргаха түсэбөө болзорһоон хэдэн хоног урид дүүргэхэ гэжэ шийдхэгдэ. Алмаһан түүхэй эд, материал, түлшэ болон электрын элшэ хүсые хэрэглэжэ, миллиард хахад түжэригэй элдэб продукция түсэбһөө гадуур гаргахаар хараалагдаа. Промышленностини техникын талаар саашадан хүжөөжэ, электрын элшэ хүсэ, үнгэтэ металл алмаха, хүдөө ажахыда туһаламжа үзүүлжэ талаар ехэ хэмжээ-ябуулганууд хараалагдаа.

(ТАСС).

ТРАКТОРИСТНУУДАЙ, КОМБАЙНЕРНУУДАЙ МЭРГЭЖЭЛЭ ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙ ШУДАЛНА

Амурай областин Свободной городтохи автодетальнуудай механическа заводой, вагон заһабарилгын заводой, бусад хэдэ хэдэн предприятинуудай коллективүүд хүдөө ажахыда хэрэгтэй механизаторнууды бэлдэхэхэ курсанууды эмхидхэ. Эгээн мэрэгжэл ехэтэй хүдэлмэришэд трактористнууд болон комбайнернуудай мэрэгжэлые шудална. Гансахан вагон заһабарилгын завод 100 комбайнеры бэлдэхэхэ гэжэ түсэблэнхэй.

Курсануудта түрүүшын занятинууд болоо. Эдэ занятинууды предприятинуудай инженернууд, Свободненско РТС-эй хүдэлмэрилэгшэд хүтэлбэрилнэ.

(ТАСС).

КИЛОГРАММ ҮНЭЙ ӨӨРИН 18 МҮНГЭТЭ БОЛОБО

Сумска областин Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хаалишан, Социалистическэ Ажалай Геройн нэрэ зэргэдэ хоёр дахин хүртэһэн Мария Харитоновна Савченко үнгэрэгшэ жэлдэ элитэ ехэ амжалта туйлаа. Даажа абанан 12 үнэ-нэйнгээ тус бүриһөөн 8.905 килограмм һу тэрэ нааһан байна.

Мүнөө энэ хаалишан урдындаа орходоо гурба дахин олон үнэ харууналдаг болоо. Фермын бүхы хүшэр хүдэлмэри онһоожоруулагданхай. Үнэе һааха аппарат тэрэндэ нэмжэ үгтөө. Байра эсбэрлэхэ тусхай транспортернууд тодхондонхой. Автомат аргаар мал уһалдаг, уһа бүлээд хэдэг болоо. Малдаа тэжээл асаржа үгэхэ хүдэлмэри мүн лэ механизмуудаар хэгдэдэг юм.

Урдынхингаа шэнэн хүсэ гаргашалаад, зуу мянга

шахуу килограмм һу нёдондой ойхидо орходоо ехээр нааһан уялга — Мария Савченко абанан байна. Килограмм һу нэй өөринь үнэ 42 мүнгэтэ байһанаа шэнэ гурмаар хүдэлжэ ороһон түрүүшын үнэ нүүдһээ эхилэн 18 мүнгэн хүртэр химдараа.

(ТАСС).

Ленинград. СССР-эй Медицискэ наукануудай академинь медицин галаар туршалга хэдэг институтай халдабарита үбшэнэй вирус хорхойнууды шэнжэлжэ таһагы дааһа профессор А. А. Смородинцев халдабарита үбшэ шэнжэлжэ, тэрэнһээ һаргылы талаар ехэ габьяатай байһанхайгаа түлөө Нью-Йоркын наукануудай академинь хүндэтэ гашуундар һунгадаа. Зураг дээрэ: профессор А. А. Смородинцев ажаллажа шула.

ТАСС-эй фотохронико.

Оролдосотойгоо хүдэлнэ

Зүүн хойноһоо тэнгэрин шар хубилаад, үүр хяраалжа эхилэше, оршон тойрон үшөөл харихы, үй түмэн оло мүшэд яларалһан замдаа...

Гомбо Бальжанович энэ үе хонидойнгоо байрада үни ерэнарай хурьгадые нэгэ нэгээр бодхоожо хүхүүлнэ. Һу багарт хонидой хурьгадта һайн һу үнэжана. Боргожо, томохон болһон хурьгадаа һайса хүхүүлжэ шэмэтэй һайхан үбһэ тусхай тэбэ хобоонууд соо хэжэ эдоулнэ. Үни, хурьгадйнгаа хэбтэри таар шалгажа үзөөд, норонот рһэньне малтажа хаядаг, хуур хохир асаржа дэбдидэг зантай.

Энэмэй—Закаменай «Дружбэ» колхозой хоёрдох комплекс бригадын залуу хонидон нүхэ Дагбаев гэгшэ. 1959 оной декабарада, шэнэ жэлэй гараһаар Гомбо Бальжанович 200-гаад хурьга абаад, нэгшэе түл гарзалуулгүй, тобир һайнаар түлжүүл байнхай. КПСС-эй ЦК-гэй декретин Пленумэй шийдхэбэринүүтэй гүнзэгтэйгөөр танилсаад, хэзэ хэзээнэйхнээ ехэ элдэби үүсхэтэйгээр хүдэлжэ байна.

Мүнөө манай отарада 50 гаад эхэ хонид бии. Эдэнэ тарг тобирор ондо оруулжа, толт бүриһөөн 3.5 килограмм ноо хайшалха, 100 хонин бүриһөө 1 хурьга абажа түлжүүлхээр шийдэбди,— гэжэ дүршэлтэй хонид Гомбо Дагбаев хэлэнэ.

Энэ отарынхид хурьгалха дүтэһэн, хурьгалһан хонидо илгэжэ шэмэтэй тэжээл эдоулдэг байнхай. Хүшэ шадалаар һула хониды уһа бүлээдхэжэ уулгадаг юм.

Гэхэ зуура отарынхид сүлөө сагтаа газетэ, журнал уншадаа, шатар, домино наадаха агайгуудынэ. Радиошые байхагүй. Эдэ дутагданууды дары усдаха тухайда анхарал табиһаар болоо гээд отарын хонидом гомдон.

Коммунизм байгуулаха долоо жэлэй түсэбэй хоёрдох жэлдэ ехэ уялга абанан Гомбо Бальжанович даадаг отарын хонидом шэнэ амжалтын түлөө тэмсэжэ эхилэнэ.

С. Аюшеев.

Латвийн ССР. «Мотовелоцепь» гэжэ заводой бүхы хүдэлмэрин 85 процентинь онһоожоруулагдан, автомадаар зэбсэглэгдэһэн байха юм. Зураг дээрэ: слесарь-хабсаргагшад, коммунистическэ ажалай бригадада хабаадаг комсомолшууд Лидия Пригожева, Гертруда Яхимович гэгшэдэ шэнэ түхээрлэжэ лажа хэрэглэхэ тухайн автомалууды тааруулан хүдэлгэдэг Г. Кирилков тайлбари үгэжэ байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Долоон жэлэй түсэб уридшалан дүүргэхын түлөө

Баясхаланда хүртэбэ

Трактор болон бусад техникэ саг болзор соонь заһабарилжа гэшэ колхозуудай ажахын шухала зорилгонуудай нэгэн юм. Энэ хүдэлмэридэ Шэнэ-Бэрэнэй механическа заводой хүдэлмэришэд эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Партийн ЦК-гэй декабриин Пленумэй тогтоолые бэлдүүлэн, тус заводой хүдэлмэришэд аймагайнаа колхозуудай машина, техникы шанар хайнтайгаар, түргөөр заһабарилжа талаар шэнэ уялга абанхай. Январь харын түрүүшын хахадта заһабарилжа хэжэ хүдэлмэриг графигһаань хоёр үдэр урид дүүргэ.

Спиридон Леоновой даадаг хабсаргаһадай бригада заводой хүдэлмэришэдэй дунда дэлгэрһэн мүрьсөөндэ түрүүлжэ ябана. Энэ бри-

гадынхид үнгэрэгшэ намарһаа эхилжэ, коммунистическэ ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэхэ зуураа, халаан бүхэнэйнгөө нормо 150 процент хүртэр дүүргэнэ. Слесарьнууд Е. Афанасев, Д. Заиграев, В. Афанасев гэгшэд тракторнуудай задалагдан деталнууды һайн шанартайгаар хабсаргажа, колхозуудай механизаторнуудай зүгһөө хайшаалда хүртэнэ.

Үлүүлэй үедэ заводой хүдэлмэришэд үйлдэбэридөө түрүү арга, шэнэ технологи хэрэглэхэ талаар ехэ юумэ хэжэ эхилэнэ. Машинауудай заһабарида орохо деталнууды угааха түхээрлэгэ тодхондоо. Түрүүшын кварталай дүүртээр заһабарилгын хүдэлмэридэ поточно личин хэрэглэгдэхээр хараалагданхай. С. Тюлюкин.

Заиграй.

Хамтынгаа зорилго бэлүүлхэбди

Цемент, шиферээр ашаалагдан поездинууд Тимлюгэй заводһоо үдэр бүхэндэ тооной гаража, оройнманай шэнэ барилгануудта эльгэгдэжэ байдаг. Тэдэ поездинууды заводой транспортна цехын хүдэлмэришэд предприятинууда гаргашан продукция ашаалһаа гадна, эндэ асаргадан түлшэ болон түүхэй эд үдэр, һүнигүй буулган абажа байдаг юм.

Үнгэрһэн жэлдэ үргэн далайсайгаар дэлгэрһэн мүрьсөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана халаан, бригада цементна заводто олон. Тэдэний дундаһаа транспортна цехын манай халаан коммунистическэ ажалай үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байгаа.

Долоон жэлэй хоёрдох жэлдэ бүри ехэ амжалта туйлаха гэжэ шийдэнхэй. Январь харын түрүүшын арбан хоног соо хэзэ хэзээнэйхнээ амжалтатайгаар хүдэлмэришэд. Халаанаймань механика заторнууд даажа байһан техникээ һайнаар харууналжа, хамаг хүдэлмэриг саг соонь хэжэ үрдинэ. Паровозой машинист Д. Крицкий, крановщикууд Ю. Альянов, А. Кисутин, бульдозерист В. Печкин болон бусад халаанайнгаа нормо үлүүлэн дүүргэгүйдөө һанаагаа амардаггүй түрүүшүүд юм.

Бидээр гансахан ажалаа хараад лэ ябадаг бэшэбди. Коммунистическэ ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн хадаа коммунист ажаһуууа, шадабари мэрэгжэлээ, эрдэм болбосоролоо дээшлүүлхын

Ж. Гомбоев, коммунистическэ ажала халаание дааһа Кабанск.

Уран зохиолтой хурдахан

Игалай үмэнэ—түрэлхи нютагни

Холо ошоод ябахдаа байндал шамайгаал
 бундөө шэнэ танилдаа
 үзэнхөө шамайгаа
 дурдагшаб—
 дурлажа хэзээш ханашагүй

Хүмүүн—түрэлхи нютагни.
 Петровско-Забайкальскинш ган булад
 эгд нэгэнэй утаар татахадань,
 уринаар мнхэрсэгээгээд,
 Байгалыг дахяад магтахадань,
 хүсэлни улам дэбэрдэг лэ,
 даа омогорхон ябадагби даа. Москва хото.

Шэнэ байшан

Холоной алтан туяантай
 үдэйн золгохо хирээр,
 эрин хонгёо абяантай
 он хүлгэсэнэ ажалша
 хөрөө...
 м эрхим дархашан
 Гундхэн
 ээ ажалдаа гараба
 гэжээл...
 иай хаяар шэмгэлэн
 үндхэн
 шэнэ байшан.
 Хан дабирхайн үнэр
 хөбххэдээд
 он сөсрэнэ зомгоол
 хубараад...
 аргамжын үзүүртэ
 шөбхэгдээд.

Шэнэһэ модон абирна өөдөө.
 ...Урбай—эгээл эдирхэн дархан
 Углуу сабшана шадмар
 бушуугаар,
 Шодогор хахалта, пенсидэ гараһан
 Шойнхор үбгэнш хамсыгаа
 шуугаа.
 Арбаад алхын шулуун нууриһаа
 Архын үндынэ шэнэхэн хананууд.
 Хүрөө, хүхын хурсахан аялга
 Хүнэйл һаа дурье буляан татана.
 Бүгдье һонирхон ажаглан
 ябагша
 Багашуудше зогсонол дэргэдэн
 һайхашаан.
 ...Үйлсэмнай хаяар шэмгэлэн
 Үндхэн
 Ушөө нэгэ шэнэ байшан.

Бурят поэзиин үдэшэ

Бүхэнэй хүдөөгэй библио-
 совет бурят поэзи гэгэн
 үдэш үнгэрөө. Бурядай
 буря, искусствын хүжэлтэ
 элдэйдэ республикын Уран
 зохиолхой союзай правленийн
 Халгата секретарь нүхэр Дам-
 динжапов хэлэн байна. Удаань
 поэдүүд Гунга Чимитов, Цыден-
 жал Жимбиев, Алексей Балаев,
 Дашин Дамбаев гэгшэд нөөдлөнгөө
 зохиолуудыг унша. Энэ үдэшэ
 эхэ һонирхолтойгоор үнгэрөө.
 В. Жигжитов.

ДЭЭРЭ: уран зохиолшо Гунга Чимитов Иволгын аймагай Кировэй нэ-
 гдэ колхозой хаалиштай хөөрөлдөжэ байна. А. Балаевый фото.

Цокто НОМТОВ

ОЙ СОО

(Повестьһоо абтаба)

булуу гэжээб?—гээд,
 ойгуурн байһан хураг-
 шад гэжээ харана.
 — Урагшаа.
 — Хаанаһань наран
 эхээр шарадаг бэ, тишээ унаха.
 — Тимэ даа, наран тээшэ гараа
 харбайгаад байһан шэнгээр байна ха юм.
 Зай, энэ модон хайшаа унаха?—гээд
 хурагшаднаа асууна. Хурагшадны арга-
 гагүйгөөр хараашалһанайнгаа үүдэ:
 — Ишээ,—гээд набтар шархан хү-
 бүүн нүхэдөө урдин мэгдүүгээр заана.
 Нүхэднэ зүбшөөнэ.
 — Энэ модонийнгоо унахаа хэлтэ-
 хэдэ хөрөөгөө абаад, зүүдлээ холо боло-
 хо хэрэгтэй. Юундэб гахад, унажа йба-
 хадаа зүүн хажуудахи модо дайраад,
 зуураа баруулжам шарбажа болохо
 байха. Тээ тэрэ эхэ хэлтэги модо уна-
 гахадаа хойнонь байжа болохогүй
 шуу. Дайбаргаад, гэдэргээ нуужа боло-
 хо. Зай, хөрөөдэгты,—гээб.
 Бүдүүн нойтон нарһа унагааха гэжээ
 тимэше бэлэн бэ. Дабирхайтай хибел-
 дан хөрөөгэй шүдэндэ няалдана, унаха
 дургүй юм шэнгээр хабшана. Хүбүүдэй
 хүлэһэ гоожуулан, хүсын барана. Тимгэ-
 бэше ханаһан тээшэн шуумайжа, хүхэ
 шөлбөөһэ дэбин, зөөлөн газар дээр тооно
 бурьюулан унаха.
 Отологшод модоо һандайлаад, хүлэһөө
 аршан амарна. Лубсан Доржиевич урдань
 буугаад:
 — Нарин юмэ дархалха моды до-

ХЭЖЭНГЫН ДУУША БАСАГАН

Байгал далайн хүхэ номин хар-
 шарһата долгын мэтээр эбхэрэн
 байһан хилэн хүшгэ аалихан хү-
 дэлжэ, хоёр тээшээ нээрэнэ. Гоё
 һайхан торгон тэриг үмдэнхэй,
 энэбхилһэн хуюхон шарайтай ба-
 саганай сценэ дээрэ гарахалаар,
 зал соо нууһан зон нэрвэмэ халуун
 альга ташалгаар угтаба. Удан-
 шьегүй, сэдхэл зүрхэ хүдэлгэмэ
 ирагуу хүжэм эдэлээд, хүн зон
 гансата шүүяхаяа болижо, хамаг
 анхаралаа сценэ тээшэ хандуула.
 Хабагай Хэжэнгэ долгилжол
 байн,
 Кукурузаар талаая
 бүрхэнхэйл даа.
 Хонишон басагад дуулал
 байн,
 Колхоздоо ударник болонхойл
 даа.

Балмасуу Бальжинимаева энэ
 дуу зохиоод, хонгёо һайханээр
 дуулажа, арад зоноо баясуула.
 Энэ дуунинь арбадахн класс
 дүүргээд, колхозуудта ажаллаха
 ошонон залуушуудта зориулаг-
 данхай.
 Хэжэнгэ, Худан голнуудай эр-
 еэр, үржэлтэ үргэн талаар хони
 адуулажа ябаһан хүбүүд, басагад
 энэ дууны угтан абажа, хоолой
 мэдүүлэн шэнхнүүдлэг. Ингэжэ
 дууша басаганай үнэн зүрхнөө
 дууладаг дуунууд тала дайдаар,
 хүдөөдхи клубуудай сценэ дээ-
 гүүр, бурьяла халуун ажал дээ-
 гүүрше эдэлнэ.
 1926 оной хабар... Нойрһоо нэ-
 рижэ байһан дэлхэй дайда ногоон
 торгон тэриг хэдэргэ, үнгын гоё
 һайхан сэгсгээр хубсалжа эхилбэ.
 Иймэ сагта Хэжэнгын Улаан Жэ-
 хэһэн нютагта үгтэй малша
 Бальжинимын бүлэдэ Балмасуу
 басаган түрээжэ, түрэл саданаа бая-
 сууһан юм.
 Хэжэнгын дунда хургуулин до-
 лоодохи класс 1941 ондо дүүргээд,
 хаалишанаар хүдэлхээ гараба.
 Дайнай жэлнүүдтэ бэрхшээлэй
 тохолодобоше, зоримгой басаган
 бүри эршэмтэйгээр, далайса эхэ-
 тэйгээр ажаллаа һэн. Үбэлэй хүй-
 тэндэ үнээдэ һаажа, хашаада
 хаагаад, үдэш бүри хоёр модоной
 газарта байдаг аймагтайгаа түбэй
 клубта ерэгшэ бэлэй: эндэ уран
 һайханай кружогто хабаададаг
 байгаа юм.
 Тэрэ сагнаа хойшо хэдэн һара,
 жэлнүүд үнгэрөө. Хаалиша баса-

АРБАН ХОЁР ЖЭЛЭЙ ДУРДАЛГА

(Урдань дуулагдадаг байһан дуун)

Алтан дэлхэй нютагтай,
 Агал зээргэнэ эдишэтэй
 Арбан зүгтөө шурган ябадаг
 Ама сагаан Хулгана юм даа.
 Аргай даргай эбэртэй,
 Аса дурбан туруутай,
 Ааман тайбан ялхан ябадаг
 Амтан сүгтэй Ухэр юм даа.

Арын модон нютагтай,
 Арбан зургаан араатай,
 Амитан бүхэниһе айлгадаг
 Алаг эрэн Бар юм даа.

Будан, будан буудалтай,
 Буурал һаарал үнгэтэй,
 Будан дундаа бурзайдаг
 Бударгаа өхтэй Туулай юм даа.

Агаар тангэр нютагтай,
 Алтан бумбэгэ тоглоотой,
 Аянгын һомо буулгадаг
 Абарга хүсэтэй Луу юм даа.

Уулын эигэр нютагтай,
 Угал эрэн бөвтэй
 Уулзаһан бүгдье сошоодог,
 Уран хэлтэй Могой юм даа.

Дугуй дурбан туруутай,
 Дурман хара нодотэй,
 Түүрэн, түүрэн хатардаг
 Түрын хүлэг Морин юм даа.
 Дун сагаан бөвтэй,
 Дугы сагаан һүүлтэй,
 Дурмангантар маарадаг
 Дурасхал өхтэй Хонин юм даа.

Үндэр модон нютагтай,
 Үзэм жэмэс эдишэтэй,
 Уулзаһан бүгдье дуурадаг
 Уулзһан муутай Мэһэн юм даа.

Сахир мэлгэн үндэгтэй,
 Шабга улаан нодотэй,
 Саг сагтаа жэргэдэг
 Сагаан алаг Тажга юм даа.

Хүр хүрхэн дуутай,
 Хүрэнгэ зөөри сахигша,
 Хүнэй урнин туһамарша,
 Хүл хурдан Нохой юм даа.

Гайгуур гангар нютагтай,
 Гандан дэгэ хамартай,
 Газарай хүрһэ урбулдаг,
 Гайхал өхтэй Гайхай юм даа.

УРДАНАЙ БАРГА БАЙДАЛНАА

(Үнэн ушар)

Урдань Хёлго голы адгата,
 Доодо Нуга гэжэ хууринда, Вор-
 бой гэжэ нэгэ баян хүн хуудал
 һэн гэхэ. Тэрэ хүн нютагай үгтэй
 таряашадта үри зээлээр мүнгэ,
 талха намартаа нэгэ дахин гү, али
 хойто жэл хоёр дахин эхэ болгохо
 абахаар урьһалдаг байгаа. Тээд
 олон хүндэ урьһалдаг тула тол-
 гоинь эржээ мартаад, харгы дээрэ
 хүн бүхэниһе угтажа:
 — Ши намда үрйтэй ли, үгы
 ли?—гэжэ бадарганаар асуудал
 байһан юм гэхэ.
 Нэгэтэ Суулга нютагта хуури-
 жалтай Сагаан Буха гэжэ шанга
 янзын, шираг хүн Хёлгыг үгсөөд,
 шаргатай морёроо мүйһэн дээрэ
 гүүр хатаргажа ябаба ха. Доодо
 Нугын тэрэ багта ябатараа харан
 гэлһэн, тээ урдань нэгэ хүн харгы
 дээрэ ташаагаа туланхай, тамхи
 татажа байба.

Сагаан Бухын морёо зуг татуу-
 лаад зогсоодо, баян Ворбой ха-
 заарайн жолоо саб шүүрээд:
 —Ши намда үрйтэй ли, үгы ли?
 гэжэ шангаар задаран асууха-
 дань, Сагаан Буха:
 — Үрйтэй,—гээд аятайханаар
 харюусаха зуураа, шарга дээрээ
 дахаяа тайлажа, Ворбойн ойро
 ошон сасуу шанаа руунь, өөдөө
 хаража тарайштарнь шаажар-
 хөөд:
 — Уримни энэ! Харгы замда
 ябаһан хүн бүхэниһе ши намда
 үрйтэй гүш, үгы гүш гэжэ угта-
 хаяа энэһнээ хойшо болихош,—
 гээд саашаа ябашаһан юм гэлсэ-
 дэг.
 Үнэхөөрөөше тэрэһнээ хойшо
 Ворбойн ой ухаанинь онгойжо,
 улдэ зоние харгыда угтахаяа,
 үри зээли нэхэхээ болёо һэн гэхэ.
 Б. Цыренов.

ХОЁР БУУРАЛ ТУХАЙ ОНТОХОН

Булкамууртын хойморто Буур-
 галдай мэргэн гэжэ хууһан юм.
 Ээрмэг сагааша гүүтэй, эжэлдэ-
 жэ бэлдэдэг хоёр буурал агта-
 тай, зуун буурал адуутай юм һэн
 ха. Хоёр бууралаараа модо түлээ
 зөөдөг, нажарай долюн сагта
 наада зугаада мордолог, Амар
 Хангайгаар айшалаад эрэдэг.
 Булкамууртын хойморы булла-
 ха һэдһэн дайсадые бута һэтэ
 сохидог, бусалтагүйгөөр нама-
 гдад һэн. Тимэ байса, Буур-
 галдай мэргэн буурал хоёр
 аттынгаа аша тухы мэдэдэггүй,
 эльбөжэ хайхардаггүй, эльгэлжэ
 хайрладаггүй юм һэн ха.
 Нэгэтэ Нэлэнхы нугада бэлшэ-
 гэжэ ябатараа Ехэ буурал Бага
 бууралдаа ингэжэ хэлбэ: Буур-
 галдай мэргэн эзэмнай харюу
 хайрагуй хүн байна даа. Булка-
 мууртын хойморы оржино, буд-
 дан маната Дурна зүг бариха
 ошоо. Бага бууралын турьян-
 нарын бэлшэжэ ябаһан туруута
 хүрээгэ хараад:—Эхэ гэжэ Ээр-
 мэг сагааша гүүн хаанаһаа ол-
 дохоб даа, эжэл гэжэ зуун буур-
 ал адуун хаанаһаа олдохоб даа,
 юу хэлээ гэшэбиш,—гээд арса-
 ба. Ехэ буурал энгүүтэйшгэ бо-
 ложо:
 — Тингэ һаа, бай, би гансаа-

— Лубсан Доржиевич сохом саха модон гэжэ отолууһан аад, мушхуу байһандаа бэлхитгээд:
 — Модон гэшэ һалхинда гүрбөөһөн-
 һэ, наранай гэрэл буялданһаа муш-
 хуу гэдигор болодог юм. Тэрэ моды
 барас сэхэ байха ёһотой гэжэ ханахаар
 лэ. Тээд юундэ тимэ мушхуу байгаа
 гэшээб? Шалгаганын олохо ёһотой бо-
 лонбди. Хажаржа үгөөгүй һаан зулаад,
 доронь модо үбээд орхигты. Төгсө болго-
 жо хөрөөдүүлэхэ гү, али мастерскингоо
 барилгада оруулхди. Модо отолоод
 ха даа зөөри болгожо абаха хэрэгтэй.
 Жалсарай сэхэ заабри абаһандаа баяр-
 лаад, нүхэдтэ эрхэдһэн, Нанзад үбгэн
 тэднөөр хөөрөлдөжэ һууба. Нанзад дар-
 ханай ерһын мэдээд, Амгалан Зориг-
 тувна шамдуун эржэ амаршалба. Ха-
 халжа яадажа байһан модынь үбгэн дар-
 хан хараад:
 — Энэ модо халжа бу зобогты.
 Иймэ муу модо юундэ унагаага гэшээб-
 та?—гээд тээ саананай байһан модоной
 толохо зулажа үзэмсээрээ:
 — Энэ модо унагаага һаатнай, гур-
 бан сажан утатый, хурга зузантай 50
 дараанса гараха. Шурбһан шэнгээр хуу-
 раха модон байна,—гээд тоншоно.
 — Энэше, тэрэше модо харахада аб-
 адли. Нахадаа тэрэн хажаржа, энэнь
 хажархгүй байба гэшээб?—гэжэ Жалса-
 рай һонирхобо.
 — Зулаад лэ харахада, эли таниг-
 даха юм даа,—гээд, үбгэжөөлэй ондоо
 халжа юмээ барилдаад байхада, Амга-
 лан Зоригтувна угтажа абан:
 — Харана гүт, үхүүд, модонийнгоо
 урдуурхи хэдэн үмхи түгсгүүдые? Тэл-
 лэ энэ модоной дайсан байгаа бшуу.
 Мори шалхэхэдэ байха бэыншэ шэнжэл-
 хэхэ гадна, абари зангынь, хүсэтэй,
 ябадшынь анхаралдаа абадаг ха юм.
 Тэрэн шэнги модо отолхоодо бэыншэ ха-
 рахаһа гадна, оршон тойронхиень
 ажаллаха юм,—гээд модо халжа бай-
 шад тээшэ аргахан ошобо.
 Нанзад үбгэн сааша Лубсан Доржие-
 вичтай хөөрөлдөһөөр ошожо, отолохо модо-
 нуудынь олошоно.
 Малгайгүй, алтан шара үһээ наранда
 толоруулаша географин хургаһа ба-
 сагады дахуулаад, отолһон модонуудайн
 шөлүүһэ боолоуула.
 — Уржажа байһан модондо хашажа
 шөлүүһэ бу боолоогты. Хорхой сугла-
 раад, модо гэмтгэхэ, үгыше һаа—на-
 гаш шөлүүһэ галдахаданай дүржэ гэм-
 тгэхэ ха юм. Харгагүй һаа—залуу модо
 бу тайрагты, отолхогүй модондо эритын
 сараа оруула болохогүй,—гэхэ мэтээр
 заабарилжа ябаад, өөрөө хэнһөөше ду-
 тангүй ажаллаһана.
 Басагадынь хашаран татаһан янзатай,
 шэнгэрһээр шөлөлдөжэ захалхадань дуу-
 дажа суугуулан, ямар нэгэн наһаһа гү,
 али мушэр гарта баряад:
 — Харатгы, энэхэн наһаһа. Ячар
 гоё хэлбэр тухэлтэй гэшээб? Ямарше
 уран басаганай тон нимээр ногоон ута-
 наар догшоһон мэлэгдэнгүй. Байгаа чи-
 да байһан юмэ баран сөөр ха юм хэ.
 Байгааһин юмэе эрдэмээр таажа, хүг-
 жэлтын хүсэн болгохо уялгатайди,—гээд
 мушэр, будаһанайн нэрэнүүды хашар-
 гүйгөөр нэрлэн харуула. Хэнишеше
 эмэлэн томоохонгүй, бутлые урмашуу-
 лаад, дахин ажадань хандуула.
 Тээ ябад гээд, баһа түгсүүдэй дэргэдэ
 суугуулан:
 — Энэ модон хэды наһатай байгаб?
 Урда зүгыг энэгээр яажа олодог бэлэй?
 —Гэжэ ахилдэ, хөөрөлдөнөй һабагша
 гаргана. Модоней зууртахы толоһоной

заһарта хабшуулаатай катанхай хархяар
 заагаа:
 — Энэниһе хэрмэн намар адихээр
 нөөгөө, тээд эдигдэнгүй үлшөө байна.
 Эзынь ангуушан олзлон байгаа ёһо-
 той даа,—гэбэ. Басагад улам шангаан
 хүдэлнэ.
 Энэ үдэрэй ажалые ташаажа абахаар
 томилогдон, 8-хи классай, буржагар
 үһэтэй, математикада илангаа шуналтай
 хүбүүн отолһон модоной утые, үзүүрнэй
 диаметры ехэ дуртайгаар хэмжээд, ба-
 хархан байжа болоно, хэды кубометр бо-
 логшынь дөбөр шэлгэ аржыгар бэшэнэ.
 Мун шанар шалгаһа, «модоной ха-
 руушан» гэжэ нэрэтэй болһон үндэр
 хара хүбүүн отологдон модонуудые,
 боологдон шөлүүһэ шалгаха зуураа:
 —Энэ түгсүүдэн нимэ утаар үлээ-
 гээб? ходоһоны муугаар зулаа,—гээд
 ноёргоор задарна.
 Ажаллажа ябаһан басагадһа таһаран,
 наһа намаа ажаглажа шөншөлжэ ябаһан
 Амгалан Зоригтувна юмээ гэгээд, бэ-
 дарһан шэнгээр урда газар хаража гө-
 дирһоор аргахан олодоно.
 Хүнхэры үгсэн ошонон гурөөһөнэй
 мүрые зууурдан доошоо хаха шу хатар-
 бан бүгын мур тэрэниһе гайхуула. «Со-
 хом энэ мур мүшхэжэ ошоо гэшэ гү?
 юундэ ошонон тээшэ бэшэ, харин ер-
 тэн тээшэн зууурдажа хатарна гэшээб?»
 гөһөн асуудал һонирхуула. Энэниһе
 лаблаха зорилгоор саашаа мүшхэжэ оробо.
 Дундыжа урғанан модоной үзүүр доо-
 гүүр гурөөһөн гараһан байба. Буга тэрэ
 модоной зууураар тойрожо гараад, дахин
 гурөөһэнэйгөө мурта ороно. Энэ мур ал-
 дангүй дажажа ябаһын лаблахадаа, юундэ
 (Ургэлжэлэһин 4-дэхи
 нюурта)

